

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ОДЛУКА

Представка број 25384/18

Х и У
против Србије

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању Одбора 4. фебруара 2025. године у саставу:

Peeter Roosma, *председник*,

Diana Kovatcheva,

Матеја Ђуровић, *судије*,

и Olga Chernishova, *заменица секретара Одељења*,

Имајући у виду:

представку (број 25384/18) против Републике Србије, коју су Суду по члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Конвенција) 24. маја 2018. године поднела два држављанина Србије, господин Х и господин У (у даљем тексту: подносиоци), рођени 1956. и 2007. године, с пребивалиштем у Београду, које пред Судом заступа господин М. Константиновић, адвокат из Београда;

одлуку да се обавести Влада Републике Србије (у даљем тексту: Влада), коју заступа њихова заступница, госпођа З. Јадријевић Младар;

одлуку да се имена подносилаца не обелодањују;

запажања странака;

Након већања, одлучује као што следи:

ПРЕДМЕТ СЛУЧАЈА

1. Подносиоци, отац и син, притуживали су се на основу чл. 3, 6. и 8. Конвенције на (i) исход и наводну неправичност поступка за старатељство, у којем је старатељство додељено С.Ж., бившој супрузи првог подносиоца и мајци другог подносиоца, као и на (ii) наводни неуспех домаћих органа да заштите другог подносиоца од насиља.

А. Поступак о старатељству

2. Први подносилац Х је 26. јануара 2010. године затражио од Основног суда у Београду да разведе брак са С.Ж. и да му одобри искључиво старатељство над У, другим подносиоцем.

3. Центар за социјални рад Нови Београд је 29. октобра 2010. године обавестио суд да је Х престао да сарађује и да је прекинуо контакт са стручним тимом задуженим за посматрање породице.
4. Суд је 10. новембра 2010. године наложио да вештаци Клинике за психијатрију и неурологију за децу Медицинског факултета у Београду процене родитељске способности странака.
5. Суд је 19. јануара 2012. године развео брак између Х и С.Ж., доделивши С.Ж искључиво старатељство над У. Х је добио право на контакт. Суд је испитао Х и С.Ж., као и два вештака на чији се извештај од 16. маја 2011. године позивао заједно са извештајима одељења Нови Београд Центра за социјални рад града Београда. Суд је забранио Х и С.Ж. да прибегавају било каквом дрском, грубом и злонамерном понашању приликом повратка У код С.Ж. и наредио да се након тога уздрже од сваког дрског, злонамерног и непромишљеног понашања. Тај налог је одређен на период од годину дана, са могућношћу продужења.
6. Дана 12. децембра 2012. и 14. новембра 2013. године, пресуду су потврдили Апелациони суд у Београду, односно Врховни касациони суд. Дана 21. марта 2014. године Х је поднео уставну жалбу у своје и у име У против тих пресуда.
7. Уставни суд је 21. децембра 2017. године одбио уставну жалбу као неосновану. Наиме, наведени суд је подржао пресуде нижих судова и истакао, између осталог, да Х више није имао овлашћења да заступа У на суду чим је оспорена пресуда постала правоснажна.

Б. Наредни догађаји

1. Поступак у вези са контактом Х и У и родитељским правима

8. С.Ж. је поднела притужбе социјалној служби, наводећи насиље које је Х извршио над њеним малолетним сином (као што је омаловажавање мајке у присуству детета и убеђивање детета да говори о томе да га је она претукла, о њеном лошем родитељству и њеном неодговорном односу према његовом здрављу).
9. Дана 23. маја 2014. године, радник социјалне службе је посетио Х и посматрао однос између њега и У и однос између Х и његовог брата З.Б., са којим је живео у заједничком домаћинству. Радник је издао извештај у којем је, између осталог, наведено да су основне потребе У задовољене, али да је био изложен емоционалном занемаривању и злостављању. У извештају се такође наводи да је Х искористио младост свог сина да створи сукоб лојалности, не обазујући се на емоционалне и друштвене потребе малолетника да ужива осећај мира, спокоја и поверења, које треба да има у односу на оба родитеља, а посебно у односу на родитеља са којим је живео и који се директно бринуо о њему.
10. Ослањајући се на извештај, С.Ж. је затражила од Првог основног суда у Београду да ограничи контакт између Х и У.
11. Х је 2. фебруара 2015. године затражио од суда да му додели искључиво старатељство над У. Он је потом тражио од суда да С.Ж. буде лишена родитељског права.
12. Судско-медицинска комисија новосадског Медицинског факултета је 4. новембра 2015. године донела извештај у коме се наводи да оба родитеља немају родитељске способности. Х није препознао мајчину улогу у животу детета, а мајка је имала приметне потешкоће у постављању правила и граница детету. Штавише, као и код оца, није препознала улогу оца у правилном развоју детета. Стручњаци су навели и да је Х манипулисао дететом и нарушавао његов мир и безбедност честим пријављивањем мајке надлежнима. Сагледавајући све околности, вештаци су закључили да дете треба да остане са мајком и да настави да одржава контакт са оцем на начин на који је то до сада радио. Стручњаци су предложили да оба родитеља иду на породичну терапију у трајању од шест месеци.
13. Суд је 18. децембра 2017. године донео пресуду којом се, између осталог, налаже да се смањи контакт између Х и У и да оба родитеља посећују Саветовалиште за брак и породицу Центра за социјални рад ради успостављања неопходне сарадње родитеља.
14. Апелациони суд у Београду је 16. маја 2019. године укинуо решење од 18. децембра 2017. године и вратио предмет на поновно одлучивање Трећем основном суду у Београду. Такође је забранио Х да даље узнемирава С.Ж. и У.
15. Након инцидента између У и његове мајке 21. марта 2018. године, Х је одбио да врати У својој мајци.
16. Трећи основни суд у Београду је 30. маја и 31. октобра 2018. године наложио да Х врати У мајци С.Ж. Он се није повиновао налогу.

17. Одлуком од 10. јула 2020. године је суд наложио Х да врати У његовој мајци. Тиме је Х привремено лишен родитељских права и суспендован је сваки контакт између њега и У на период од шест месеци. Истим решењем суд је забранио Х да узнемирава С.Ж. и У. Своју одлуку је засновао на налазу Судско-медицинске комисије Медицинског факултета у Новом Саду од 1. јула 2020. године. Чини се да је случај у току пред Апелационим судом.

18. Трећи основни суд у Београду је 10. фебруара 2023. године лишио Х родитељског права и забранио му даље узнемиравање С.Ж. и У.

19. Први основни суд у Београду је 23. октобра 2023. године донео привремену меру којом се лишава С.Ж. њеног родитељског права.

20. У тренутно живи са братом свог оца, З.Б., у Београду.

2. Кривични поступак против Х

21. Пред првостепеним судом у току је кривични поступак против Х по оптужби за отмицу.

В. Наводно малтретирање У

22. Од 6. априла 2010. године Х се у више наврата жалио домаћим органима да је С.Ж. злостављала У, тако што је непрекидно вршила физичко и психичко насиље над њим.

23. Тужилаштво је у свакој прилици спровело истрагу како би проверило Х-ове наводе. Испитивали су Х, З.Б., У и С.Ж., прибавили вештачење и извештаје Центра за социјални рад града Београда, прикупили информације из васпитних установа и прегледали медицинску документацију.

24. Све Х-ове кривичне пријаве су одбачене због недостатка доказа који подржавају наводе о злостављању.

25. Х је 21. марта 2018. године обавестио Полицијску управу Београд да је С.Ж. физички напала У и да му се дете обратило за помоћ. Полиција је саслушала У, који је навео да га је С.Ж. огребала по бутини и да су се гурали.

26. Дана 10. јула 2018. године, Х-ова кривична пријава у вези са инцидентом од 21. марта 2018. године одбачена је због недостатка *corpus delicti*.

ОЦЕНА СУДА

А. Наводно злостављање

27. Подносиоци се притужују на основу члана 3. Конвенције да власти нису испоштовале своју обавезу да спроведу ефикасну истрагу на основу притужби првог подносиоца да је мајка малтретирала У.

28. Релевантна начела која се односе на позитивну обавезу државе која је садржана у члану 3. да истражи случајеве злостављања, а нарочито злостављања у породици почињеног над децом, наведени су у случају *D.M.D. против Румуније* (број 23022/13, ст. 40–41, од 3. октобра 2017. године), *C.A.S. и C.S. против Румуније* (број 26692/05, ст. 68–72, од 20. марта 2012. године) и *Söderman против Шведске* ([Вв], број 5786/08, ст. 78–85, ЕСЉП 2013).

29. У овом случају, Суд примећује да су власти одмах реаговале на бројне притужбе које је поднео Х. Испитивали су подносиоце, наведеног починиоца и могуће сведоке и разматрали доказе. По мишљењу Суда, у достављеном материјалу нема ничега што би указало да су власти занемариле озбиљност навода или да су своје дужности обављале на површан начин (супротно предмету *Eremia против Републике Молдавије*, број 3564/11, став 66, од 28. маја 2013. године).

30. Следи да је овај део притужбе очигледно неоснован и да га треба одбацити у складу са ст. 3. и 4. члана 35. Конвенције.

Б. Притужбе на исход поступка о старатељству

31. Подносиоци су навели повреду члана 8. Конвенције у вези са одбијањем домаћих судова да одобре старатељство Х над У.

32. Суд примећује да би се могло појавити питање у вези са *locus standi* X-а да заступа свог сина у поступку пред истим, имајући у виду могући сукоб интереса између њих. Међутим, Суд ће одустати од одлуке по том питању јер је притужба, у сваком случају, неприхватљива из разлога наведених у наставку.

33. Релевантни општи принципи су добро развијени у пракси Суда (видети, између осталог, *Širvinskas против Литваније*, број 21243/17, ст. 92–97, од 23. јула 2019. године, и *Петров и Х против Русије*, број 23608/16, ст. 98–102 и став 106, од 23. октобра 2018. године).

34. Осврћући се на овај случај, Суд сматра да је одлука да се старатељство над Y додели његовој мајци представљало мешање у право првог подносиоца на поштовање његовог породичног живота. Исто тако сматра да је мешање имало основу у домаћем праву и да је тежило легитимном циљу заштите права детета. Остаје да се испита да ли је мешање било „неопходно у демократском друштву”.

35. У разматрању одлука домаћих судова, Суд примећује да су судови упорно понављали важност најбољег интереса Y. Своје одлуке су заснивали на низу даљих разматрања, као што су затегнути односи између родитеља и недостатак њихове воље да превазиђу тешкоће. Домаћи судови су се ослонили на детаљне и свеобухватне процене стручних психолога (видети горе ст. 5. и 9) и додатне извештаје васпитача детета, служби за децу и психолога о случају. Ови извештаји су засновани на блиском контакту који су наставници имали са дететом, сталном праћењу служби за заштиту деце и искуству које је резултат континуиране психолошке терапије. Штавише, странке су дале низ писмених и усмених поднесака судовима и социјалним службама, који су сви узети у обзир и детаљно разматрани.

36. Чињенице које су утврдили домаћи судови заснивале су се на поднесцима и детаљним мишљењима вештака (за разлику од случаја *Петрова и Х*, став 109, горе цитиран, и *Penchevi против Бугарске*, број 77818/12, став 69, од 10. фебруара 2015. године, у којем није прибављено мишљење вештака). Сходно томе, Суд се уверио да су испоштовани процедурални захтеви садржани у члану 8. Конвенције.

37. У оквиру свог широког поља слободне процене (видети *Sahin против Немачке* [Вв], број 30943/96, став 65, ЕСЉП 2003-VIII), власти су процениле ситуацију и понашање оба родитеља. Њихова одлука да дају старатељство мајци детета није деловала произвољно или неразумно, с обзиром на чињенице какве су тада биле.

38. Све у свему, Суд може прихватити да су разлози које су дали домаћи судови били релевантни и довољни у границама поља слободне процене државе. Као последица тога, притужба подносилаца је неприхватљива као очигледно неоснована у складу са чланом 35. став 3(а) и 4. Конвенције.

В. Преостале притужбе

39. Подносиоци су се даље притуживали на основу члана 6. Конвенције на неправичност поступка о старатељству и недостатак непристрасности судских вештака, као и на основу члана 8. у вези са позитивним обавезама заштите физичког и психичког интегритета другог подносиоца.

40. Међутим, у светлу целокупног материјала који поседује, и у мери у којој предмети на које су поднете притужбе спадају у његову надлежност, Суд налази да они не откривају било какву повреду права и слобода утврђених Конвенцијом или Протоколима уз исту.

41. У складу са наведеним, овај део притужбе је очигледно неоснован и требало би га одбацити у складу са ст. 3(а) и 4. члана 35. Конвенције.

Из ових разлога, Суд, једногласно,

Проглашава представку неприхватљивом.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаном облику 6. марта 2025. године.

Olga Chernishova

заменица секретара

Peeter Roosma

председник